

OSMANLI'NIN PARA İLE İMTİHANI
XVI. – XVII. YÜZYILLARDA OSMANLI
İMPARATORLUĞU'NUN PARA KRİZİ

MEHMET KURU

MEHMET KURU

Lisans eğitimini 2007 yılında Galatasaray Üniversitesi'nde, yüksek lisansını 2009 yılında Sabancı Üniversitesi'nde tamamladı. 2017 yılında, Toronto Üniversitesi tarih bölümünde Natalie Rothman danışmanlığında hazırladığı *Locating an Ottoman Port-City in the Early Modern Mediterranean: Izmir 1580-1780* başlıklı teziyle doktor unvanını aldı. Erken modern dönem Akdeniz dünyası, çevre tarihi ve şehir tarihi başlıca çalışma alanlarıdır. Sabancı Üniversitesi tarih programında öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürmektedir.”

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	13
GİRİŞ	15
BİRİNCİ BÖLÜM	
MODERN ÖNCESİ DÜNYADA ÇİFT METALLİ (BİMETALİK) PİYASALAR VE PARA POLİTİKALARI	24
İKİNCİ BÖLÜM	
15 VE 16. YÜZYILLARDA İMPARATORLUKTA PARA DARBI VE DOĞU'YA GÜMÜŞ AKIŞI	34
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
1566 TAĞŞIŞI VE İKİ BÖLGE Lİ PARA PİYASASINA GEÇİŞ	54
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
GRESHAM YASASI YAHUT “AK AKÇE KARA GÜN İÇİNDİR”	69
BEŞİNCİ BÖLÜM	
AVRUPA'NIN “FİYAT DEVRİMİ” VE OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN PARA KRİZİ	77
ALTINCI BÖLÜM	
BAŞARISIZ BİR EKONOMİ POLİTİKASI OLARAK 1585 TAĞŞIŞI	98

YEDİNCİ BÖLÜM	
1589 SİKKE TASHİHİ VE BEYLERBEYİ VAKASI	118
SEKİZİNCİ BÖLÜM	
PARASAL KRİZİN SON EVRESİ VE İMPARATORLUĞUN PARA PIYASALARININ ENTEGRASYONU	131
DOKUZUNCU BÖLÜM	
17. YÜZYILDA AVRASYA PARA PİYASALARININ ENTEGRASYONU	155
SONUÇ	169
KAYNAKÇA	176
DİZİN	188

TEŞEKKÜR

Elinizdeki çalışmanın temeli, 2017 yılında Toronto Üniversitesinde tamamladığım doktora tezimin bölümlerinden biri olan “Osmanlı Piyasalarının Parasallaşma Süreci” başlıklı bölüme dayanmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma ile ilgili olarak herkesten önce doktora tez danışmanım Natalie Rothman’a teşekkür etmek isterim. Natalie, zihin açan soruları ve farklı perspektifler sunan yorumlarıyla çok iyi bir danışman olmasının ötesinde mentörlüğü, öğrencileri ve meslektaşlarıyla iletişimi, araştırma süreçlerindeki titizliği ve güler yüzüyle benim için her zaman bir rol model olacaktır. Natalie ile çalışma imkanı bulduğum için kendimi çok şanslı sayıyorum.

Doktora tezi kapsamında, kısa bir bölümde incelediğim bu araştırma konusu üzerine doktora sonrasında çalışmayı sürdürdüm. Bu mesai sonucu ortaya çıkan bu çalışmada, meseleyi daha kapsamlı şekilde ele almanın yanında tezde öne sürdüğüm bazı argümanları da gözden geçirme fırsatım oldu. Bu süreçte çok sayıda meslektaşımın, çalışmamın farklı aşamalarında destek aldım. Hülya Canbakal, Kayhan Orbay, Kıvanç Karaman, Oktay Özel, Ömerül Faruk Bölükbaşı ve Şevket Pamuk kitabın muhtelif taslaklarını okuyarak geri bildirimlerde bulundular. Dennis O. Flynn çalışmamın İngilizce versiyonunu okuyarak görüşleri ve yorumlarıyla katkıda bulundu. Her birine minnettarım. Kitabın haritalarının hazırlanması aşamasında Eylül Karanfil ve Fatma Öncel’e yardımlarından dolayı teşekkür ederim. Kitabın son okumasını yapma inceliği göstererek, benim gözümünden kaçan pek çok hatayı yakalayan dikkatli gözler, Cevat Sucu, Nida Nebahat Nalçacı ve Seda Kurt’a da teşekkür borçluyum.

Sabancı Üniversitesi'nde beş yıldır birlikte çalışmaktan büyük keyif aldığım Emre Erol ve Marloes Cornelissen Aydemir için ayrı bir paragraf açmam gerekiyor. İnsanın akademiye olan saygısının pekiştiren bu iki akademisyen olmasaydı, kitabı hazırlayacak zamana ve motivasyona sahip olamazdım. Çalışma disiplinlerine hayran olduğum dostlarım Emre ve Marloes ile daha uzun yıllar aynı çatı altında birlikte çalışmayı çok isterim. Ayrıca, Sabancı Üniversitesi Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi dekanı Meltem Müftüler-Baç'a verdiği destek ve sağladığı çalışma ortamı için çok teşekkür ederim.

Son olarak, elbette geniş ve güzel ailem için birkaç satır yazmam gerekiyor. Annemin, babamın ve kardeşlerimin, aldığım her kararda arkamda olduğunu bilmek hayatım boyunca kendimi her zaman güvende hissetmemi sağlayan çok kıymetli bir konfor alanı sağladı. Çocuklarım İpek'e ve Ali'ye de her şeyden önce hayatıma kattıkları neşeyi borçluyum. Onlar olmasaydı, belki bu kitap biraz daha erken bitebilirdi ama hayat bu kadar neşeli olmazdı. Sevgili eşim Alev, doktora adım attığım ilk günden bugüne bir akademisyenle aynı hayatı paylaşmanın bütün zorluklarına ortak oldu. Her sendelediğimde beni tutup kaldıran eşim olmasaydı akademik kariyer yapma konusunda bu kadar kararlı olamayabilirdim. Dolayısıyla sadece bu kitabı değil tüm akademik kariyerimi eşim Alev'e borçlu olduğumu tüm samimiyetimle söyleyebilirim. İyi ki varlar.

GİRİŞ

Osmanlı İmparatorluğu'nun geç Ortaçağ döneminde atılan temellerinden, modern dünyanın ilk dünya savaşına ulaşan uzun tarihini tek bir tema üzerinden anlatma ve imparatorluğa onu tanımlayacak bir isim koyma derdine düşecek olursanız, altı asırlık uzun bir ömrü olan bu imparatorluğu “krizler imparatorluğu” olarak isimlendirmek gayet mümkündür. Siyasi istikrarsızlıklardan savaş meydanında yaşanan bozgunlara, ayaklanmalardan ekonomik buhranlara, kıtlık ve kuraklıklardan salgın ve depremlere uzanan muhtelif sorunlarla defalarca boğuşan imparatorluk, karşı karşıya kaldığı tüm bu sarsıntıları bir şekilde atlatmayı başarır ve son bin yılın en uzun ömürlü siyasi organizasyonlarından biri olarak tarih sahnesindeki yerini alır. Elbette bu durumu, aynı perspektiften değerlendirecek olursak bir bakıma “krizleri aşan imparatorluk” tanımı da Osmanlı İmparatorluğu için bir o kadar geçerlidir.

İmparatorluğun kendi hikâyesinde, onun başından geçen badireleri sadece kronolojik olarak sıralamak dahi sayfalar doldurur. Kronolojik olarak listelenebilecek tüm bu siyasi, askerî, ekonomik ve toplumsal “kriz” anları arasında önem sırasına göre yeniden bir sıralama yapmak ise çok kolay değildir. Bununla birlikte, imparatorluk tarihinde bazı dönemler vardır ki üst üste yaşanan sarsıntılar neticesinde imparatorluğun ekonomik ve siyasi yapısını şekillendiren temel dinamiklerde değişim yaşanır. Bu süreçlerin neticesinde tüm emperyal kurumların yeniden düzenlendiğini görürüz.

Böylesi “dönüştürücü” etki yaratan “kriz” dönemlerinin belki de en önemlilerinden biri, 16. asrın son çeyreğinde baş-

SONUÇ

Bu çalışmada, iç içe geçen yerel, bölgesel, emperyal ve küresel dinamikleri bir arada değerlendirebilmek adına takip ettiğim yöntemle hem mekânsal hem de zamansal anlamda farklı düzlemleri bir arada ele almaya çalıştım. Takip ettiğim yöntemin ve ortaya koyduğum sonuçların, emperyal ve küresel tarihyazımına analitik bakış açımızı tazelemenin yanı sıra dönemselleştirme üzerine de yeniden düşünmemize imkân verecek bir zemin hazırladığını düşünüyorum. Çalışmanın kapsamını sadece 1585 tağşışını merkeze alarak belli bir dönem üzerine kurmadım. Daha ziyade 16. yüzyıl başında Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırlarının çok hızlı genişlemesinin bir sonucu olarak para piyasalarını ilgilendiren meseleleri sonraki dönemlerde ortaya çıkacak para krizinin temelleri olarak ortaya koydum. Geniş coğrafyalara hükmeden “doğu” imparatorluklarının para piyasalarının işleyiş dinamiklerini açıklamaya çalıştım.

Takip eden dönemde eski kıtaya yüksek miktarlarda akmaya başlayan gümüşün Avrasya ekonomilerinde, bilhassa para piyasalarında, yapısal bir dönüşümü nasıl tetiklediğini gösterdim. Fakat bu gümüş akışının etkisinin muhtelif bölgelerdeki ekonomik yapılar üzerinde çeşitlilik arz ettiğini ortaya koymaya çalıştım. Nitekim bu çeşitlilik, siyasi yapıların hüküm sürdüğü coğrafyaların genişliği, ilgili para piyasalarının hâlihazırdaki yapısı, piyasalarda dolaşımda olan gümüş sikkelerin çeşitliliğiyle bu sikkelerin takasında ortaya çıkabilecek arbitraj fırsatları, piyasadaki para stoku, altın-gümüş oranlarında görülen dalgalanmalar gibi pek çok farklı değişkene bağlıdır. Dolayısıyla yeni dünyada bulunan

DİZİN

1585 tağışı 80, 103, 106, 117, 118,
120, 122, 127, 151, 169

A

Abbasi 156
Acem: ~ diyarı 51; ~ tüccar(lar)ı 50,
51
adet-i kadim 88
I. Ahmed dönemi 150
akçe tağışı 100, 118
akçe-i cedid 118, 119, 133
Akdeniz: ~ pazarları 48, 157; ~ tica-
reti 36, 174
altın darlığı 161
altın: ~ darlığı 47, 83, 116, 117, 122,
130, 161; ~ gümüş oranları 28, 29,
37, 39, 47, 66, 73; ~ stoku 55, 96; ~
sultani sikkeler 109
Amerikan gümüşü 17, 21, 77, 117,
163
Anadolu: ~ pazarları 47, 88; ~ top-
rakları 61
Arap vilayetleri 61
Artuk 57, 178
askeri kriz 15
Asya ve Avrupa pazarları 23
avarız vergisi 171
Avrasya: ~ para piyasaları 154, 155;
~ para piyasalarının entegrasyonu
22; ~ pazarları 22, 163, 174; ~ pi-
yasaları 22, 172
Avrupa: ~daki gümüş madenleri 34;
~ gurusları 96, 117, 129; ~ menşei
guruş sikkeleri 85; ~ menşei gü-
müş gurus 82; ~ para piyasaları 52;
~ pazarları 23, 34, 39, 41, 47, 54,
60, 81, 147, 154, 165; ~ piyasaları
37, 41, 55; ~ ülkeleri 72, 74, 78; ~

pazarları 39; ~ tüccarlar 18, 21, 85,
95, 96, 116, 140, 166, 170, 174

B

Babür: ~ İmparatorluğu 27, 72, 157,
158, 159, 160, 161, 162, 163, 172;
~ darphaneleri 160; ~ piyasaları
162; ~ sikkeleri 161
Bağdat: ~ darphaneleri 50; ~ darpha-
ne mukataası 50
bakır para 138, 159
Barkan, Ömer Lütfü 19, 79, 80, 114,
115, 179
Batı Anadolu pazarları 89
batı şahisi 156
Beçin definesi 19, 25, 55, 57, 144,
145
Beylerbeyi Vakası 104, 112, 118,
119, 126, 142
bimetalik yapı 38
Bodin, Jean 77
Braudel, Fernand 42, 127, 153, 180,
183
büyük tağış 22, 44, 116

C

Canca darphanesi 147
Cantillon, Richard 77
cedid akçe(ler) 119, 126, 127, 129,
137, 143, 145
Celali isyanları 17, 146
cizye kalemi 99
cizye vergisi 171
çift makyaslı para piyasası 37
Çin: ~ ekonomisinin parasallaşması
172; ~ İmparatorluğu 172; ~ pazar-
ları 172, 173; ~ piyasaları 171, 173

- D
daire tipi sikke(ler) 144, 145
darphane 11, 24, 26, 31, 50, 60, 61, 64, 65, 66, 86, 127, 130, 150, 159, 167
Darphane-i Âmire 61, 64, 118, 128, 129, 132, 150, 119, 126
değerli maden akışı 154
devalüasyon 32, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 52, 74
devlet hazinesi 126, 127, 131, 160
dış ticaret 18, 167, 168
dirhem gümüş 107, 128
Diyarbakır darphanesi 50, 83, 86
doğu ; ~ darphaneleri 96, 97; ~ sikke-leri 147; ~ ticareti 36
Doğu: ~ akçesi 56, 57, 75, 81, 130; ~ darphaneleri 58, 71; ~ Akdeniz: ~ Akdeniz pazarları 36, 48; ~ Akdeniz ticareti 86, 134
dönemsel fiyat dalgalanmaları 33
- E
Efrenciye 36, 37, 39
ekonomik kriz 15
ekonomik: ~ altyapı 173; ~ dalgalanmalar 23; ~ kriz 16, 18, 20, 21, 93, 130, 138, 152, 153, 170; ~ yapılar 169
Kraliçe I. Elizabeth 69
emperyal: ~ kurumlar 15; ~ tarihya-zımı 169
enflasyon 30, 64, 78, 80
erken modern dönemde Avrupa 102
- F
Fisher, Irving 78
fiyat(lar): ~ artış hızı 22, 82, 117; ~ artışları 16, 18, 19, 33, 77, 79, 81, 145; ~ devrimi 22, 77, 79, 80, 99, 155; ~ düzeyi 78; ~ın artış trendi 132
Flynn, Dennis O. 13, 69, 75, 78, 163, 173, 174, 181, 182
- G
Geç Ortaçağ 15, 34, 73, 102
Giraldez 163, 173, 174, 182
Gram gümüş 80
Gresham 21, 68, 69, 74, 75, 93, 102, 129, 135, 178, 181, 186, 187, 188; ~ dinamikleri 102, 129, 135; ~ prensibi 21, 68; ~ yasası 68, 69, 93
Gresham, Thomas 69, 129
guruş 90, 92, 94, 110, 114, 124, 127, 131
gümüş: ~ akışı 17, 81, 85, 162; ~ bol-luğu 100; ~ madenleri 35, 61, 163; ~ Osmanî akçeler 109; ~ sikke ticareti 76; ~ stoku 93; ~ şahî sikkeleri 43; ~ talebi 82, 170
- H
hafif akçe 56, 57, 66, 139, 147, 148, 150
Halep: ~ darphanesi 49, 62, 86, 87; ~ defterdarlığı 83, 86, 87; ~ pazarı 83
halis gümüş sikke 141
hammadde pazarı 80
Hazine-i Amire-i Enderun 136
Hint pazarları 45
Hume, David 77
hurda 71, 84, 89, 92, 98, 102, 103, 104, 107, 109, 113, 117, 122, 128, 129, 130, 135, 139, 140, 141; ~ akçe 89, 92, 104, 135, 141
hurda para 139
- İ
Sultan İbrahim hükümdarlığı 167
iki bölgesi para piyasası 21, 53, 65, 75, 84
ikinci imparatorluk dönemi 16, 173, 175
iktisat tarihi 32
iltizam sistemi 171
imparatorluk: ~un yerel para piyasaları 23; ~ ekonomisi 18; ~ hazinesi 98; ~ pazarları 52, 81; ~ tarihi 15, 91
İnalçık, Halil 16, 36, 127, 171, 173, 177, 183
İran: ~ pazarları 41; ~ piyasaları 165
İspanyol guruşları 95
İstanbul: ~ fiyat endeksleri 131; ~ hükümeti 52, 56; ~ pazarı 140; ~ piyasaları 88, 92
İtalyan şehir devletleri 35
iyi para 69, 75, 135

K

- kara akçe 56, 71
Kemaleddin Efendi 137, 138, 139, 140, 141
kent-kır arasındaki ekonomik ilişkiler 81
kentleşme 79
kırık akçe(ler) 89, 98
kırkık akçe 128
kırılmış: ~ akçe 84, 88, 89, 96, 139, 140; ~ sikke 84
kıymetli: ~ metal akışı 166; ~ metaller 26, 51, 95
klasik: ~ çağ 16; ~ dönem sonrası yeni düzen 175
koruyucu taşıyış uygulamaları 102
kötü para(lar) 69, 75, 82, 135, 170
kratova akçesi 91
krizler imparatorluğu 15
kuzey Avrupalı tüccarları 85
külçe değeri 160
küresel tarihyazımı 169
Locke, John 77
Lorenzo, Bernardo 123

M

- Macar altınları 38
Macleod, Henry 69
maden yatakları 35, 61, 64
mağuş 94, 100, 104, 105, 106, 108, 109, 117, 139, 140, 141
Makrizi 138, 139, 140, 141, 177
mali kriz 31
III. Mehmed 143, 144, 150
IV. Mehmed 167
Memlük(ler) 36, 37, 38, 39, 43; ~ pazarları 36; ~ Sultanlığı 38
merkez: ~ akçe(ler) 89, 135, 139, 150; ~ darphaneler 60, 82; ~ eyaletler 82
merkezi: ~ hazine 26, 70, 96; ~ hükümet 32, 51, 86, 132
Mısır: ~ pazarları 47; ~ piyasaları 47; ~ tüccarları 140
miktar kuramı 79
Ming hanedanlığı 172
Minodoi 42

- modern: ~ dünya 15; ~ öncesi dönem 33
mukataa 27, 50, 60, 61, 64, 65, 66, 67; ~ bedelleri 64
III. Murad 57, 71, 76, 149, 167
IV. Murad 167
Mustafa Âli 90, 91, 106, 107, 177
Mustafa Selaniki 71, 94, 107, 108, 120, 128, 136, 137, 141, 142, 143, 185
Musul darphanesi 66
mültezim 27, 50, 70, 86
N
nakdi vergilendirme 173
narh uygulamaları 143
nominal değer 105, 139, 140, 161

O

- olağanüstü vergiler 99
ortak akçe kullanımı 82
Osmanî: ~ akçe(ler) 40, 52, 56, 59, 109, 111, 112, 113, 116, 117, 129, 134; ~ sikkeler 91
Osmanlı: ~ guruşu 17; ~ hükümeti 32, 39, 52, 54, 55, 56, 58, 70, 71, 72, 97, 98, 100, 161; ~ İmparatorluğu 3, 4, 5, 15, 21, 22, 24, 26, 27, 33, 34, 35, 36, 39, 40, 41, 45, 47, 52, 58, 59, 66, 72, 77, 79, 80, 81, 85, 91, 102, 103, 106, 111, 112, 126, 139, 154, 155, 157, 162, 163, 164, 167, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 186; ~ İmparatorluğu'nun para piyasaları 155; ~ limanları 134; ~ merkezî hükümetinin para politikaları 24; ~ pazarları 18, 22, 36, 45, 51, 68, 80, 81, 147, 168; ~ piyasaları 51, 80, 81, 173; ~ şahisi 40; ~ şahî sikkeleri 55; ~ tarihyazımı 173

P

- Pamuk, Şevket 13, 19, 27, 37, 40, 55, 57, 61, 80, 81, 99, 104, 134, 145, 152, 153, 164, 166, 167, 186
para politikası 66
para: ~ akışı 106; ~ arzı 77, 78, 80, 81; ~ darbı 60, 61; ~ değişikliği 123;

- ~ ekonomisi 173; ~ istikrarı 17, 71, 74, 141; ~ krizi 18, 20, 33, 34, 75, 93, 95, 97, 104, 109, 156, 170; ~nın hakiki kıymeti 105; ~ piyasaları 21, 22, 23, 24, 28, 29, 32, 34, 37, 38, 39, 41, 47, 52, 60, 73, 74, 76, 86, 90, 99, 102, 113, 116, 117, 128, 135, 143, 153, 154, 156, 157, 158, 169; ~ piyasalarının entegrasyonu 73, 170; ~ politikaları 19, 20, 23, 25, 29, 31, 32, 33, 40, 157, 165, 170, 172; ~ reformu 141, 156, 157; ~ stoku 74, 75, 76, 84, 169; ~ tacirleri 82; ~ talebi 80, 81, 97, 166; ~ tarihi 20, 24, 126, 156
- parasal: ~ bunalım 113; ~ dalgalanma 165; ~ değişim 123; ~ entegrasyon 163; ~ istikrar 22, 89, 162; ~ istikrarsızlık 22, 25, 94, 111, 113, 136; ~ kriz 33, 122, 137, 154
- piyasaların parasallaşması 171, 173, 174, 175
- R
- rayiç 43, 75, 160, 161
- reform 172
- resmî rayiç 106
- rüsum-u tashih-i sikke 101, 109, 118, 119
- S
- sabit fiyat 47
- Safevi(ler) 11, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 48, 49, 51, 52, 55, 56, 58, 59, 65, 72, 155, 156, 157, 158, 162, 163, 167, 171; ~ hükümeti 45, 49, 52; ~ hükümetinin para reformu 157; ~ İmparatorluğu 42, 43, 44, 45, 59, 72, 155, 156, 157, 162; ~in para politikası 49; ~ para piyasaları 52; ~ şahisi 40
- safi gümüş 136
- safılık derecesi 103, 118
- Sahillioglu 19, 27, 38, 40, 46, 49, 54, 57, 62, 65, 83, 88, 90, 93, 98, 100, 114, 115, 119, 121, 122, 123, 144, 171, 177, 187
- satır tipi sikke 144
- savaş vergisi 99
- Selanik piyasaları 153
- Selaniki Efendi 71, 94, 107, 108, 120, 128, 136, 137, 141, 142, 143, 177, 185
- II. Selim dönemi 55, 57, 76, 87
- serbest piyasa 28, 47
- serhad bölgeleri 33
- Sırbistan 35
- Sidrekapısı darphanesi 64
- sikke(ler): ~ istikrarı 98; ~in piyasadandan çekilmesi 159; ~in takası 169; ~ rayiçleri 43; ~ tashihi 22, 101, 112, 116, 117, 118, 119, 120, 122, 133, 136, 137, 142, 146, 149, 150; ~ ticareti 67, 73, 166
- Koca Sinan Paşa 93, 117, 121, 122, 123, 124, 171, 177
- siyasi yapıların dönüşümü 172
- şahi 40, 43, 44, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 65, 66, 67, 70, 71, 75, 81, 82, 83, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 94, 96, 97, 102, 109, 111, 112, 113, 116, 117, 121, 122, 123, 126, 129, 130, 131, 132, 135, 155, 156
- Şahi-ye Abbasi sikkeleri 156
- T
- tağşiş 16, 17, 18, 22, 29, 30, 31, 32, 33, 36, 38, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 52, 53, 54, 55, 57, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 118, 119, 120, 125, 126, 135, 143, 144, 145, 146, 147, 150, 151, 152, 165
- Şah Tahmasb 42, 44
- tampon para bölgesi 66, 76
- tashih 22, 29, 30, 93, 101, 103, 109, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 128, 129, 133, 135, 136, 142, 143, 144, 145, 150, 151, 152, 165, 166
- tashih-i sikke uygulaması 137
- tecdid-i sikke 30
- tedavül 30, 75, 78, 79, 81, 82, 84, 87, 89, 155, 167
- tekstil sektörü 18

Tezcan, Baki 16, 19, 40, 42, 45, 47,
52, 55, 56, 98, 173, 188

ticaret: ~ açığı 34, 41, 66, 162; ~ hac-
mi 61; ~ merkezi 47

ticarileşme süreci 19

tipoloji 144

toplumsal kriz 15

V

vassal devletler 112

Venedik altın dukası 36

vergi 17, 26, 30, 55, 70, 74, 88, 99,
101, 109, 112, 113, 118, 119, 129,
140, 160, 161, 166, 171, 172, 173

vergilendirme: ~ araçlarındaki dönü-
şüm 173; ~ pratikleri 172; ~ sistemi
171; ~ usulleri 172

vezni: ~ bozuk akçeler 140; ~ düşük
para 139

Y

yabancı para 80

Yahudi sarraflar 107

yerel: ~ fiyatlar 134; ~ pazarlardaki
ticari aksiyonlar 82; ~ sikkeler 160

yerli: ~ mal 51; ~ üretici 80

yüksek enflasyon 77

Z

Zinkeisen, Johann Wilhelm 42